

Załącznik
do Uchwały Nr ....
Rady Miejskiej w Morągu
z dnia ...

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE MORĄG NA LATA 2022-2024

Morąg 2021

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Kontekst prawny i strategiczny w obszarze wspierania rodziny	5
1.1. Uwarunkowania prawne	5
1.2. Zgodność z dokumentami strategicznymi	8
2. Diagnoza sytuacji rodzin z dziećmi w Gminie Morąg	11
3. Cele, kierunki i oczekiwane rezultaty działań.....	18
4. Adresaci i realizatorzy Programu.....	21
5. Monitoring Programu.....	22
6. Źródła finansowania Programu	23

Wprowadzenie

Rodzina jest podstawową i naturalną grupą społeczną, na której opiera się funkcjonowanie całego społeczeństwa. To w niej rodzą się i wychowują dzieci, a także są zaspokajane różnorodne potrzeby jej członków – zarówno te podstawowe (np. wyżywienie, ubranie, schronienie), jak i wyższego rzędu (akceptacja, miłość, szacunek, rozwój zainteresowań i zdolności). Rodzina wypełnia ważne funkcje:

- materialno-ekonomiczną – poprzez zapewnienie podstaw do życia i rozwoju jej członków; wiąże się przede wszystkim z aktywnością zawodową oraz zaradnością w sprawach socjalno-bytowych;
- opiekuńczą – oznaczającą stałą lub tymczasową opieką nad domownikami niesamodzielnymi z racji wieku (dzieci, osoby starsze) lub ograniczonej sprawności psychoruchowej (osoby z niepełnosprawnością, chorujące);
- wychowawczą – poprzez przygotowanie dzieci do prawidłowego pełnienia ról społecznych (przekazywanie norm i wzorców) oraz korygowanie aspołecznych zachowań dorosłych;
- emocjonalno-ekspresyjną – koncentrującą się na realizacji wewnątrz rodziny oraz poza nią potrzeb psychologicznych swoich członków (aspekty emocjonalno-duchowe).

Na wypełnianie przez rodzinę jej podstawowych funkcji mogą wpływać problemy, z którymi boryka się na co dzień, a które mogą stanowić przyczynę wykluczenia społecznego. Deprywacja ważnych potrzeb oraz deficyty uczestnictwa w różnych sferach życia społecznego kumulują się, co z czasem skutkuje niemożnością efektywnego funkcjonowania danej rodziny oraz poszczególnych jej członków.

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Morąg na lata 2022-2024 jest dokumentem wyznaczającym główne cele i kierunki działań w obszarze wsparcia rodzin. Należy jednak nadmienić, że opracowywany był w szczególnych warunkach, charakteryzujących się dużą niepewnością dotyczącą procesów społecznych i gospodarczych w Polsce i na świecie. Rok 2021 to drugi rok trwania epidemii SARS-coV-2 (czyli tzw. koronawirusa) w kraju i na świecie. Związane z nim ograniczenia oraz izolacja społeczna poważnie wpłynęły na funkcjonowanie zarówno jednostek samorządu terytorialnego, jak i całego społeczeństwa. W wymiarze rodzin należy mieć na uwadze z jednej strony zmiany ich sytuacji socjalno-bytowej i ekonomicznej, a z drugiej możliwe nasilenie problemów i dysfunkcji związanych z relacjami, komunikacją interpersonalną, a nawet zagrożenie uzależnieniami oraz przemocą.

Trudno dziś prognozować, jakie będą długoterminowe konsekwencje zarówno samej epidemii, jak i związanej z nią izolacji społecznej oraz zmian sytuacji społeczno-ekonomicznej środowisk rodzinnych. Praca zdalna i nauka online spowodowały, że rodziny zostały zmuszone do funkcjonowania ze sobą praktycznie całą dobę. Ponadto rekomendacje dotyczące ograniczenia bezpośrednich kontaktów z dalszą rodziną, sąsiadami, znajomymi, a także zamknięcie miejsc, które sprzyjały tym kontaktom, takich jak restauracje, kina,

siłownie, pogłębiły izolację. Dla części rodzin był to okres umożliwiający spędzanie ze sobą czasu, którego do tej pory nie mieli. W innych natomiast spowodował bądź nasilił problemy takie jak bezrobocie, bezradność opiekuńczo-wychowawcza, uzależnienia, przemoc i konflikty rodzinne.

Szczególnie trudny czas ten okazał się dla dzieci i młodzieży, głównie z uwagi na konieczność ograniczenia bądź rezygnacji z bezpośrednich kontaktów z rówieśnikami, trudności w przystosowaniu się do reguł zdalnej nauki, nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych, przebywanie w dysfunkcyjnym środowisku rodzinnym, brak alternatywnych możliwości spędzania wolnego czasu. Skutki izolacji mogą ujawnić się w najbliższych latach, jednak już teraz mówi się o możliwych problemach emocjonalnych dzieci i młodzieży, zagrożeniu uzależnieniami behawioralnymi oraz trudnościach w nauce i w bezpośrednich relacjach z rówieśnikami.

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Morąg na lata 2022-2024 stanowi kontynuację poprzedniego Programu obowiązującego w latach 2019-2021, jednak uwzględnia szczególne uwarunkowania związane z obecną sytuacją społeczną i niepewność programowania działań. Jego głównym założeniem jest tworzenie spójnego oraz elastycznego systemu wsparcia i pomocy rodzinie w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnieniu dzieciom i młodzieży warunków wszechstronnego rozwoju.

Niniejszy dokument składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza ma charakter diagnostyczny i zawiera analizę sytuacji rodzin w gminie, w tym środowisk korzystających z pomocy społecznej w latach 2018-2020. Główne źródło informacji stanowiły sprawozdania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Morągu, a także dane Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS). Druga część Programu to część operacyjna, precyzująca cele i działania do realizacji w przyjętej perspektywie czasowej, z uwzględnieniem ich harmonogramu, źródeł finansowania oraz głównych założeń monitoringu.

1. Kontekst prawny i strategiczny w obszarze wspierania rodziny

1.1. Uwarunkowania prawne

Opracowanie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny stanowi, zgodnie z *Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 821), zadanie własne gminy. W świetle art. 176 pkt 1 tejże ustawy, program powinien mieć trzyletni horyzont czasowy, natomiast zgodnie z art. 179 ust. 2 jest on uchwalany przez radę gminy, z uwzględnieniem potrzeb związanych z realizacją zadań z zakresu wspierania rodziny.

Przepisy dotyczące wspierania rodziny mają swoje źródło w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* W świetle jej art. 18: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”, natomiast zgodnie z art. 71 ust. 1 „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.” Wyjątkowej ochronie Rzeczypospolitej Polskiej podlegają ponadto prawa dzieci, albowiem „każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją” (art. 72 ust. 1).

Szczegółowe uregulowania dotyczące wspierania rodzin znajdują się w ustawach, wśród których w pierwszej kolejności należy wymienić przywołaną wcześniej *Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*. Preambuła tego dokumentu wskazuje, że rodzina jest „podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci”. Dokument ten został przyjęty dla dobra rodziny, jednak akcentowane jest przede wszystkim dobro dzieci, które „potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności”. W dalszej części preambuły podkreślono, iż „skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami”. Stosowanie ustawy, według art. 4, powinno uwzględniać podmiotowość dziecka i rodziny oraz prawo dziecka do:

- 1) wychowania w rodzinie, a w razie konieczności wychowywania dziecka poza rodziną – do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka;
- 2) powrotu do rodziny;
- 3) utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów;
- 4) stabilnego środowiska wychowawczego;

- 5) kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz zabawy i wypoczynku;
- 6) pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia;
- 7) ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie dziecka;
- 8) informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą, odpowiednio do jego wieku i stopnia dojrzałości;
- 9) ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem;
- 10) poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej;
- 11) dostępu do informacji dotyczących jego pochodzenia.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków, zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, a także zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 te same ustawy wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Obowiązek ten, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Realizują one ten obowiązek w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Jednostkami organizacyjnymi systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, w świetle art. 2 ust. 3 ustawy, są jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Zadania własne gminy w zakresie wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej określa art. 176 przywołanej ustawy. Są to w szczególności następujące:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez: zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa; organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających oraz

prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;

- 4) finansowanie: podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny oraz kosztów związanych z udzielaniem pomocy, ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę, zgodnie z art. 177 ust. 1 należy wykonywanie zadań wynikających z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny oraz rządowego programu wsparcia rodzin z dziećmi.

Ustawa wprowadza wyraźny podział kompetencji między samorząd gminny i powiatowy w zakresie pracy z rodziną, która należy do zadań własnych gmin, oraz organizacji systemu pieczy zastępczej – co należy do zadań własnych powiatu. W systemie polityki na rzecz dzieci i rodziny, prawo dziecka do pieczy zastępczej jest prawem subsydiarnym wobec prawa dziecka do życia w rodzinie. A zatem umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej powinno być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej, a celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie, aby dziecko (o ile jest to możliwe) mogło powrócić pod opiekę rodziców biologicznych.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest podstawowym dokumentem regulującym ten obszar polityki społecznej. Wśród pozostałych aktów prawnych, w oparciu o które są realizowane działania w ramach Programu, należy wskazać w szczególności następujące dokumenty:

- *Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1119),
- *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (t.j. Dz. U. 2021 poz. 1372),
- *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1876 ze zm.),
- *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (t.j. Dz. U. 2021 poz. 1249),
- *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 2050),
- *Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci* (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2407 ze zm.),

- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. w sprawie o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, z dnia 11 października 2016 r. w sprawie o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020 poz. 1329).

1.2. Zgodność z dokumentami strategicznymi

Gminny program wspierania rodziny powinien uwzględnić ogólne kierunki regionalnej polityki społecznej województwa w tym obszarze. Rodzina stanowi jeden z kluczowych obszarów oddziaływania w ramach *Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2030*. Za cel strategiczny w tym zakresie postawiono „Wzmocnienie aktywności oraz samodzielności osób i rodzin”, natomiast cele operacyjne są następujące:

- 1) Rozwój form wspierania rodzin, w tym z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi,
- 2) Zapewnienie osobom i rodzinom, w tym z kręgu ryzyka socjalnego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych.

Planowane w ich ramach działania to w szczególności wspieranie rozwoju infrastruktury na rzecz dziecka i rodziny oraz działań ukierunkowanych na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, wspieranie działań zapewniających dostęp do usług społecznych, zwiększenie integracji społeczno-ekonomicznej rodzin, rozwój pracy socjalnej, poradnictwa i streetworkingu oraz działania na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu i komunikacyjnemu rodzin.

W 2022 roku kończy się okres obowiązywania *Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022*, jednak warto przywołać jego nadal aktualne założenia. Cel główny programu to: „Stworzenie warunków do możliwie pełnego rozwoju rodziny i prawidłowego jej funkcjonowania oraz rozwoju form pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim”. Cele szczegółowe natomiast zostały określone następująco:

- I. Wzmocnienie w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze.
- II. Wzrost poziomu zaspokajania potrzeb dzieci, rodzin biologicznych i zastępczych w sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.
- III. Promowanie idei adopcji oraz zapewnienie wychowywania w rodzinie adopcyjnej dzieciom zakwalifikowanym do przysposobienia.
- IV. Zwiększenie zaangażowania samorządów gmin i powiatów we wdrażanie form wspierania rodziny.
- V. Poprawa infrastruktury oraz wzrost liczby kadry specjalistycznej podmiotów wspierających rodzinę naturalną i zastępczą.

Program wspierania rodziny stanowi dokument operacjonalizujący założenia *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Morąg na lata 2021-2025*, będącej podstawowym dokumentem programującym cele i zadania w sferze polityki społecznej samorządu. Strategia została przyjęta Uchwałą nr XXIV/357/21 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 26 marca 2021 r., aby gmina mogła skuteczniej kreować warunki sprzyjające poprawie

jakości życia mieszkańców. *Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Morąg jest skuteczna i zintegrowana polityka społeczna, dążąca do włączenia w nurt życia społeczno-zawodowego wszystkich mieszkańców poprzez wspieranie i zaspokajanie ich potrzeb w celu zintegrowanego rozwoju Gminy, dzięki wykorzystaniu potencjału społeczności lokalnej, z uwzględnieniem istotnych uwarunkowań środowiskowych.* Przyjęto w niej 7 celów strategicznych, wskazanych na poniższym rysunku.

Rysunek 1. Cele strategiczne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Morąg na lata 2021-2025

Cel strategiczny nr 1	<ul style="list-style-type: none"> • Skuteczny i zintegrowany system wspierania rodziny.
Cel strategiczny nr 2	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości życia oraz zwiększenie możliwości partycypacji w życiu społecznym osób zależnych (niepełnosprawnych, niesamodzielnych oraz seniorów).
Cel strategiczny nr 3	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja zdrowego stylu życia oraz profilaktyka rozwiązywania problemów uzależnień.
Cel strategiczny nr 4	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój skutecznego i interdyscyplinarnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
Cel strategiczny nr 5	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja i reintegracja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych.
Cel strategiczny nr 6	<ul style="list-style-type: none"> • Przeciwdziałanie zjawisku marginalizacji społecznej osób zagrożonych ubóstwem.
Cel strategiczny nr 7	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie przestrzennych warunków do jakościowego i zrównoważonego rozwoju Gminy i Miasta Morąg oraz poprawa jakości życia mieszkańców.

Źródło: *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Morąg na lata 2021-2025*

Każdy z celów strategicznych dotyczy innego wycinka rzeczywistości społecznej, jednakże są one ze sobą ściśle powiązane i wszystkie służą realizacji wizji oraz misji Strategii. W kontekście niniejszego Programu szczególnie istotny jest pierwszy cel, dotyczący tworzenia skutecznego i zintegrowanego systemu wsparcia rodzinnego. W jego ramach zaplanowano następujące cele operacyjne:

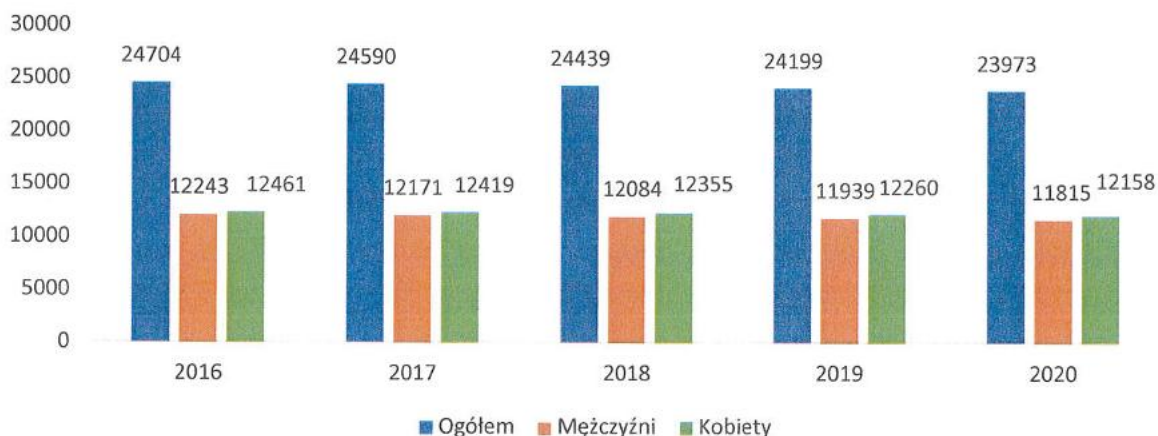
1. Skuteczna ochrona i wspieranie rodzin w zakresie opieki poprzez zagwarantowanie możliwości nabycia i rozwoju kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, a także wsparcie jej członków w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowych.
2. Tworzenie warunków do prawidłowej socjalizacji dzieci i młodzieży oraz działalność na rzecz wzmocnienia więzi rodzinnych oraz integracji rodzin.

Kierunki działań przewidują m.in. zapewnienie wsparcia asystenta rodziny, zabezpieczenie pobytu dzieci w pieczy zastępczej, tworzenie i koordynowanie rodzin wspierających, zapewnienie dostępności poradnictwa specjalistycznego, zapewnienie potrzeb bytowych rodziny, monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, prowadzenie placówek wsparcia dziennego, organizowanie wypoczynku dla dzieci oraz form aktywności dla dzieci, młodzieży i całych rodzin, a także wspieranie działalności organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin.

2. Diagnoza sytuacji rodzin z dziećmi w Gminie Morąg

W świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2020 roku Gminę Morąg zamieszkiwały 23 973 osoby, co oznacza spadek liczby mieszkańców gminy w okresie pięcioletnim o 731 osób, tj. o 3,0%. Jest on związany z jednej strony z ujemnym przyrostem naturalnym, a z drugiej z migracjami mieszkańców poza teren gminy.

Wykres 1. Zmiany liczby ludności Gminy Morąg w latach 2016-2020

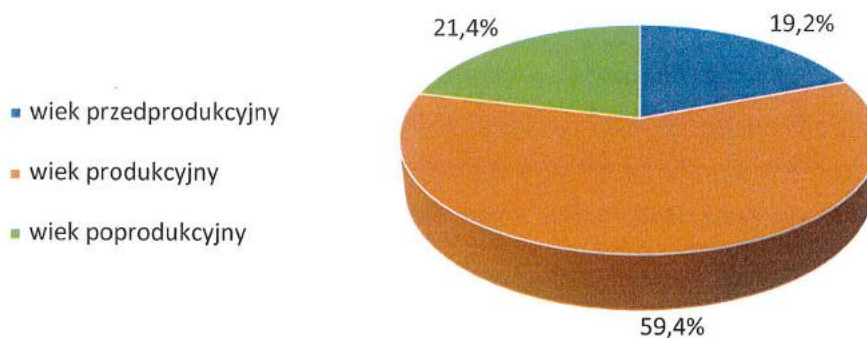

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Większość mieszkańców gminy to kobiety. W 2020 roku stanowiły one 50,7% ogółu ludności, podczas gdy mężczyźni – 49,3%. Struktura ludności gminy według płci jest dość ugruntowana, ponieważ kobiety stanowiły w niej większość przez cały analizowany okres.

Społeczeństwo gminy wykazuje cechy *starzenia się*. W 2020 roku 21,4% ludności stanowiły w nim osoby w wieku poprodukcyjnym i w porównaniu do 2016 roku ich odsetek w strukturze mieszkańców zwiększył się o 3 punkty procentowe. Mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym w 2020 roku stanowili 19,2% mieszkańców, a ich odsetek wzrósł w analizowanym okresie o 0,1 punktu. Osoby w produkcyjnym okresie życia to 59,4% ogółu społeczności gminy, tj. o 3,1 punktu mniej niż w 2016 roku.

Wykres 2. Ludność Gminy Morąg według ekonomicznych grup wieku w 2020 roku¹

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

¹ Wiek przedprodukcyjny to dzieci i młodzież w wieku 0-17 lat; wiek produkcyjny to w przypadku kobiet 18-59 lat, a w przypadku mężczyzn 18-64 lata; wiek poprodukcyjny to dla kobiet 60 lat i więcej, a dla mężczyzn 65 lat i więcej.

W świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2020 roku ponad jedną piątą (21,2%) mieszkańców Gminy Morąg stanowiły osoby do 19 roku życia, natomiast dzieci do 14 lat to 16,0% ludności, przy czym:

- ⇒ 4,8% to dzieci do 4 roku życia;
- ⇒ 5,3% to dzieci od 5 do 9 lat;
- ⇒ 5,9% to dzieci w wieku 10-14 lat.

Razem z rodzinami tworzą one jedną z grup bezpośrednich odbiorców działań zaplanowanych do realizacji w ramach Programu.

W 2020 roku w Gminie Morąg 9,9% osób żyło w rodzinach objętych pomocą społeczną. Były to łącznie 2 384 osoby w 1 111 rodzinach, w których świadczenia przyznano 1 609 osobom. W porównaniu do 2018 roku skala korzystania przez mieszkańców z pomocy społecznej zmniejszyła się. Liczba osób, którym przyznano świadczenie spadła o 327, tj. o 16,9%; liczba rodzin – o 134, tj. o 10,8%, natomiast liczba osób w rodzinach – o 435, czyli o 15,4%.

Tabela 1. Osoby i rodziny korzystające z pomocy i wsparcia w Gminie Morąg w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	1 936	1 852	1 609
- w tym osoby długotrwale korzystające	1 296	1 260	1 034
Liczba rodzin	1 245	1 200	1 111
Liczba osób w rodzinach	2 819	2 657	2 384

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Morągu.

Powyższe zmiany stanowią efekt z jednej strony usamodzielniania się podopiecznych i ich odchodzenia z systemu pomocy społecznej dzięki np. podjęciu zatrudnienia lub otrzymaniu świadczeń emerytalno-rentowych, a z drugiej strony – zmiany dochodów podopiecznych wpływającą na zmniejszenie wysokości świadczeń lub utratę praw do zasiłku z powodu przekroczenia kryterium dochodowego, ze względu np. na otrzymanie wynagrodzenia za pracę. Ważne jest tu również świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, które spowodowało, iż część rodzin zrezygnowała ze wsparcia, ze względu na poprawę ich sytuacji finansowej. Nadal jednak duża grupa osób korzysta długotrwale ze wsparcia – w 2020 roku były to 1 034 osoby, które stanowiły 64,3% wszystkich świadczeniobiorców. W porównaniu do 2018 roku ich liczba zmniejszyła się o 262 osoby, tj. o 20,2%, natomiast odsetek spadł o 2,6 punktu. Warto jednak brać pod uwagę, że stan epidemii w 2020 roku i związane z nią ograniczenia działalności wielu branż wpłynęły na zmianę sytuacji społeczno-ekonomicznej wielu rodzin, co może skutkować zwiększeniem liczby osób korzystających z pomocy społecznej w najbliższych miesiącach.

Wśród najczęściej występujących powodów udzielania świadczeń mieszkańcom Gminy Morąg w 2020 roku należy wskazać następujące:

- 1) ubóstwo (755 rodzin; 1 564 osoby w rodzinach),
- 2) bezrobocie (549 rodzin; 1 283 osoby),
- 3) niepełnosprawność (434 rodziny; 791 osób),

- 4) potrzeba ochrony macierzyństwa (219 rodzin; 954 osoby), w tym potrzeba ochrony wielodzietności (99 rodzin; 543 osoby),
- 5) długotrwała lub ciężka choroba (179 rodzin; 263 osoby),
- 6) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (130 rodzin; 423 osoby).

Warto zauważyć, że wśród sześciu głównych i istotnie dominujących nad pozostałymi powodów udzielania świadczeń mieszkańcom Gminy Morąg dwa są ściśle i bezpośrednio związane z funkcjonowaniem rodzin z dziećmi, tj. potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Tabela 2. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Morąg w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018		2019		2020	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	863	1 912	812	1 739	755	1 564
Sieroctwo	1	5	0	0	0	0
Bezdomność	29	29	33	34	28	28
Potrzeba ochrony macierzyństwa	264	1 115	264	1 134	219	954
- w tym wielodzietność	102	559	109	589	99	543
Bezrobocie	630	1 569	605	1 442	549	1 283
Niepełnosprawność	528	1 026	494	933	434	791
Długotrwała lub ciężka choroba	192	314	176	271	179	263
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	136	444	140	473	130	423
- w tym rodziny niepełne	120	354	121	369	113	335
- w tym rodziny wielodzietne	15	88	21	109	19	92
Przemoc w rodzinie	1	3	2	6	4	17
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	25	38	28	41	20	31
Narkomania	0	0	0	0	3	3
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	16	17	25	27	13	13
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt czasowy	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	1	2	0	0	6	20
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	1	1
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Morągu.

Z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa z pomocy społecznej korzystało w 2020 roku 219 rodzin, w których żyły 954 osoby. W porównaniu do 2018 roku liczba rodzin otrzymujących wsparcie z tego tytułu zmniejszyła się o 45, a liczba osób w rodzinach o 161. Z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego wsparcie w 2020 roku otrzymywało 130 rodzin, w których żyły 423 osoby. Wśród nich było 113 rodzin niepełnych oraz 19 rodzin wielodzietnych. W porównaniu do 2018 roku liczba rodzin otrzymujących wsparcie ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych spadła o 6, natomiast liczba osób w rodzinach zmniejszyła się o 21.

Należy również nadmienić, że w latach 2018-2020 corocznie od 1 do 4 rodzin korzystało z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie, natomiast jedna rodzina w tym czasie otrzymała wsparcie z uwagi na sieroctwo.

Tabela 3. Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w Gminie Morąg w 2020 roku

Wyszczególnienie	Liczba rodzin	Liczba osób
Rodziny ogółem	1 787	3 642
Rodziny z dziećmi	421	1 584
- 1 dziecko	142	344
- 2 dzieci	154	575
- 3 dzieci	77	362
- 4 dzieci	34	200
- 5 dzieci	9	63
- 6 dzieci	5	40
- 7 dzieci i więcej	0	0
Rodziny niepełne	177	515
- 1 dziecko	88	178
- 2 dzieci	51	162
- 3 dzieci	26	107
- 4 dzieci i więcej	12	68

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Morągu.

Prawie jedną czwartą (23,6%) rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Morąg w 2020 roku stanowiły rodziny z dziećmi. W 421 takich rodzinach funkcjonowały łącznie 1 584 osoby. Wśród rodzin z dziećmi przeważały rodziny z dwojgiem dzieci, które w liczbie 154 stanowiły 36,6% ogółu. W dalszej kolejności należy wymienić rodziny z jednym dzieckiem (142; 33,7%) oraz z trojgiem dzieci (77; 4,3%). Rodziny mające czwórkę i więcej dzieci stanowiły łącznie 11,4% wszystkich rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną.

Rodziny niepełne (tj. takie w których dziecko lub dzieci są wychowywane przez jednego rodzica) stanowiły w 2020 roku 42,0% wszystkich wspieranych rodzin z dziećmi. Prawie połowa z nich (49,7%) to rodziny z jednym dzieckiem; w 28,8% takich rodzin wychowywało się dwoje dzieci, natomiast w pozostałych rodzinach było troje lub więcej potomstwa. W rodzinach niepełnych w 2020 roku funkcjonowało 515 mieszkańców Gminy.

Bezpośrednio do rodzin z dziećmi skierowane są dwa programy rządowe, tj. „Rodzina 500 plus” oraz „Dobry Start”. W ramach pierwszego z nich, każdemu dziecku do 18 roku życia przysługuje świadczenie wychowawcze, niezależnie od dochodu rodziny. W 2020 roku świadczenia wypłacono 2 766 rodzinom na 4 573 dzieci, w łącznej kwocie 25 989 693,13 zł. Liczba rodzin otrzymujących świadczenie stale rośnie – w porównaniu do 2018 roku zwiększyła się o 671, natomiast liczba dzieci objętych programem wzrosła o 1 253.

Tabela 4. Wybrane dane dotyczące Programu „Rodzina 500 plus” w Gminie Morąg w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Liczba rodzin	2 095	2 822	2 766
Liczba dzieci	3 320	4 503	4 573
Kwota świadczeń w zł	17 616 205,87	21 529 486,51	25 989 693,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Morągu.

Świadczenie „Dobry Start” przysługuje w wysokości 300 zł, raz w roku, na dziecko uczące się w szkole, aż do ukończenia przez nie 20 lat, bądź w przypadku dzieci niepełnosprawnych, uczących się w szkole – do ukończenia przez nie 24 roku życia. Program objął dzieci wychowujące się zarówno w rodzinach, jak i te przebywające w pieczy zastępczej. W 2020 roku w jego ramach wypłacono 2 108 rodzinom łącznie 3 030 świadczeń.

W ramach wsparcia rodzin wielodzietnych Gmina realizuje *Program dla Gminy Morąg wspierający rodziny wielodzietne KARTA DUŻEJ RODZINY*, a także rządowy program „Karta Dużej Rodziny”. W 2020 roku Kartę wydano 82 rodzinom, w 2019 roku 509 rodzinom, a w 2018 roku 45 rodzinom. Łącznie w latach 2018-2020 wydano 1 604 Karty.

Tabela 5. Wybrane dane dotyczące Programu „Karta Dużej Rodziny” w Gminie Morąg w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Liczba rodzin objętych Kartą Dużej Rodziny w ciągu roku	45	509	82
Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny	295	1 012	297
- dla rodziców	110	803	168
- dla dzieci	185	209	129

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Morągu.

Wsparciu najuboższych rodzin służą działania podejmowane w ramach Programu „Posiłek w szkole i w domu”, zapewniającemu posiłki dla dzieci w szkołach, internatach i ośrodkach szkolno-wychowawczych. Dożywianie dzieci/uczniów zorganizowane jest w każdej placówce oświatowej funkcjonującej na terenie Gminy Morąg oraz w szkołach zlokalizowanych poza jej terenem, do których uczęszcza młodzież z gminy. W 2020 roku pomocą w formie posiłku zostało objętych 497 osób, w tym 481 dzieci. Wśród dożywianych dzieci 160 było w wieku przedszkolnym, a pozostali to uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej.

Tabela 6. Wybrane dane dotyczące Programu Wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu” w Gminie Morąg w latach 2018-2020

Wyszczególnienie	2018	2019	2020
Liczba dzieci korzystających z posiłku	675	642	481
- w tym z obszarów wiejskich	408	409	302

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Morągu.

MOPS w Morągu realizuje również wypłaty świadczeń rodzinnych. W 2020 roku z tych świadczeń skorzystało ogółem 2 191 rodzin. Aby zobrazować skalę i zakres wypłaconych świadczeń warto wskazać iż:

- 1 075 rodzin otrzymało zasiłki rodzinne z dodatkami,
- 204 rodziny otrzymywały świadczenia z funduszu alimentacyjnego,
- 153 osobom wypłacono jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka,
- 127 osobom wypłacono świadczenia rodzicielskie,
- 5 osobom przyznano świadczenie z ustawy „Za życiem”,
- 397 rodzin otrzymało dodatki mieszkaniowe.

Ponadto w 2020 roku 18 dzieci uczestniczyło w koloniach finansowanych i organizowanych przez Kuratorium Oświaty, a także wydano 927 skierowań na pomoc żywnościową w ramach współpracy z Bankiem Żywności w Olsztynie.

Rodziny wychowujące dzieci borykają się nie tylko problemami finansowymi. W wielu przypadkach trudności, jakich doświadczają to m.in. nieumiejętne gospodarowanie budżetem domowym, zadłużenie, problemy socjalno-bytowe, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, problemy małżeńskie, niezaradność życiowa, problemy alkoholowe, przemoc w rodzinie, niedostateczne dbanie o zdrowie i higienę osobistą, dysfunkcje rozwojowe, niepełnosprawność, bariery psychologiczne, brak wiary we własne siły, a także bierność społeczna itp. Dlatego pomoc tym rodzinom ma charakter nie tylko finansowy czy materialny.

Ważny instrument wsparcia rodzin stanowi praca socjalna. Można zdefiniować ją jako profesjonalną działalność ułatwiająca jednostkom, grupom i środowiskom adaptację w zmieniających się warunkach życia poprzez organizowanie dostępu do systemu usług umożliwiających samodzielność życiową i godne uczestnictwo w życiu społecznym. Pracownicy socjalni podejmują wspólnie ze swoimi klientami szereg działań na rzecz zapewnienia niezbędnych środków materialnych oraz godziwych warunków mieszkaniowych, poprawy stanu zdrowia podopiecznych, zapewnienia opieki osobom zależnym, na rzecz rozwiązania problemu bezrobocia itp. Aby rodzina lepiej radziła sobie z doświadczanymi trudnościami życiowymi udzielają swoim klientom porad, przeprowadzają rozmowy motywujące, podejmują działania interwencyjne, współpracują z lokalnymi specjalistami, instytucjami i organizacjami, a także uczestniczą w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W 2020 roku pracą socjalną

objęto 1 787 rodzin, w których żyły 3 642 osoby, w 2019 roku było to 1 567 rodzin (3 457 osób), natomiast w 2018 roku 1 708 rodzin (3 879 osób).

Istotną rolę w zakresie wsparcia rodzin odgrywa asystent rodziny, który realizując swoje zadania odpowiedzialny jest m.in. za bezpośrednią pracę z rodzicami oraz dziećmi, a także działania realizowane na rzecz dziecka i rodziny. Do jego głównych zadań należy wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, polegające w szczególności na analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, wzmocnieniu roli funkcji rodziny, rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, pomocy w integracji rodziny, przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny oraz dążeniu do jej reintegracji oraz poprawy relacji z dalszą rodziną, środowiskiem sąsiedzkim oraz instytucjami.

Od 1 stycznia 2017 roku, z dniem wejścia w życie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, obszar działań asystenta rodziny poszerzył się poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz wsparcia rodzin dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”.

W 2020 roku MOPS w Morągu zatrudnił 3 asystentów rodziny, którzy objęli swoim wsparciem 24 rodziny. W latach 2018-2019 liczba rodzin, z którymi pracowali asystenci była zbliżona, kształtując się na poziomie 26 i 27 rodzin.

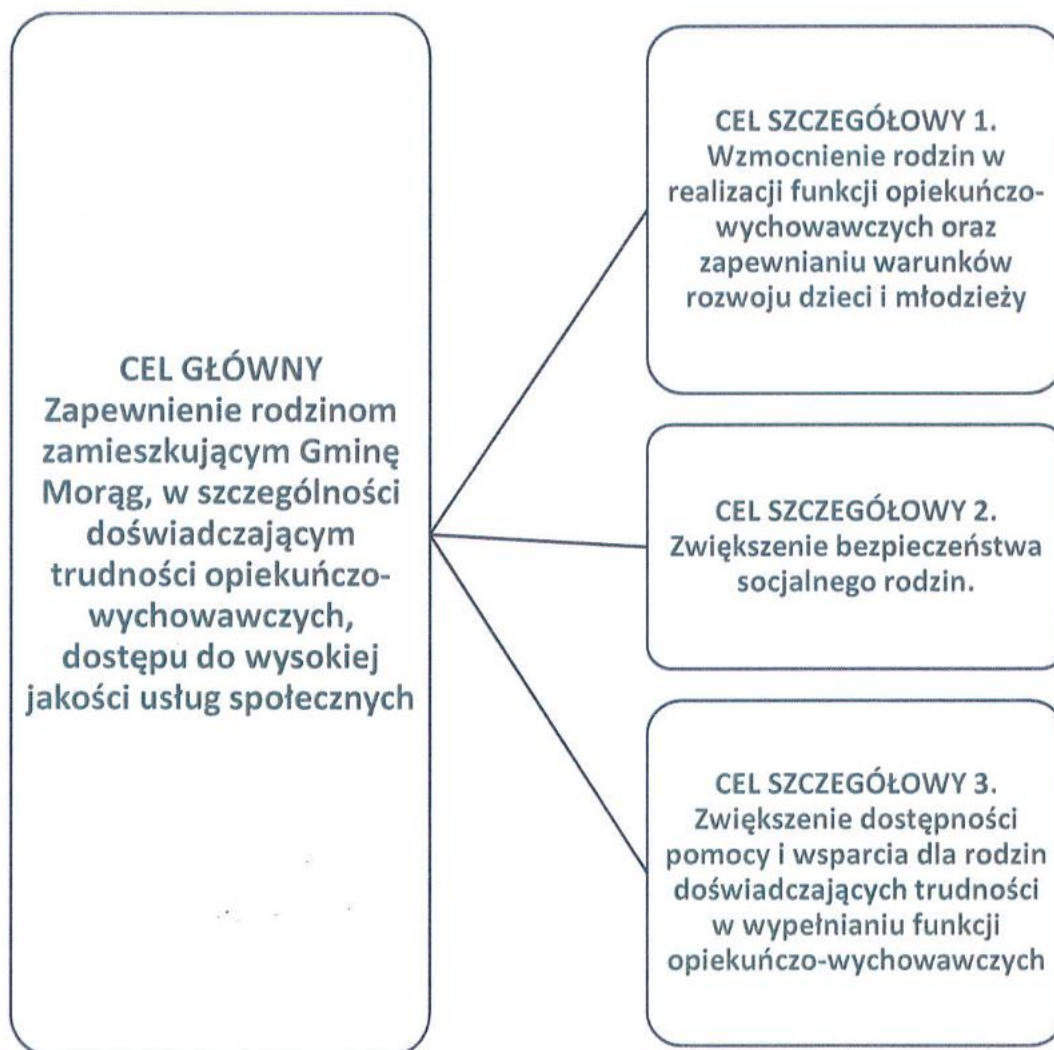
Zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza oraz groźne dysfunkcje, takie jak uzależnienia, przemoc, zaniedbanie, mogą prowadzić do konieczności objęcia dzieci opieką zastępczą. W takiej sytuacji gmina wspólnie z powiatem ponosi koszty pobytu dziecka w pieczy zastępczej – w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W 2020 roku Gmina Morąg współfinansowała pobyt 54 dzieci w pieczy zastępczej, w tym 29 dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych, 15 dzieci w Domu Dziecka i 10 dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych. W 2019 roku w pieczy zastępczej przebywało 46 dzieci, natomiast w 2018 roku było to 40 dzieci.

3. Cele, kierunki i oczekiwane rezultaty działań

Część wdrożeniowa niniejszego Programu została usystematyzowana poprzez cele: główny i szczegółowe. W ramach każdego celu szczegółowego określono katalog niezbędnych działań, przy czym należy zaznaczyć, że nie ma on charakteru zamkniętego. Oznacza to, że jeżeli w trakcie realizacji Programu pojawią się inne pomysły i projekty wpisujące się w jego cele, to również powinny zostać wzięte pod uwagę.

Cele Programu są następujące:

Cel szczegółowy 1.

Wzmocnienie rodzin w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnianiu warunków rozwoju dzieci i młodzieży

- 1) Udzielanie informacji o instytucjach, placówkach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku oraz rodzinie.
- 2) Realizacja i włączanie się w akcje oraz kampanie społeczne i informacyjne, służące wspieraniu rodziny i przeciwdziałaniu problemom opiekuńczo-wychowawczym.

- 3) Działania edukacyjne dla rodziców i opiekunów, dotyczące m.in. rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, konstruktywnego porozumiewania się z dziećmi, porozumienia bez przemocy, rozpoznawania, kontrolowania i wyrażania uczuć własnych oraz uczuć dzieci.
- 4) Przedsięwzięcia służące upowszechnianiu wartości rodzinnych, w szczególności akcje i imprezy integracyjne dla rodzin, promowanie wspólnego spędzania czasu rodziców z dziećmi itp.
- 5) Realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz ich rodzin dotyczących uzależnień od substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych, innych zachowań ryzykownych, przemocy oraz agresji w szkołach.

Cel szczegółowy 2.

Zwiększenie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.

- 1) Działania edukacyjne służące wzmocnieniu samodzielności i kompetencji rodzin w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym m.in. gospodarowania finansami.
- 2) Wspieranie rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, m.in. w formie posiłków w placówkach oświatowych, zaopatrzenia dzieci i młodzieży w podręczniki i artykuły szkolne, a także wypłatę zasiłków i stypendiów szkolnych.
- 3) Realizacja programów żywnościowych, w szczególności połączonych z edukacją w zakresie zdrowego żywienia oraz racjonalnego wykorzystywania artykułów spożywczych.
- 4) Organizowanie zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących, w szczególności rodzin wielodzietnych i niepełnych zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 5) Inicjowanie działań na rzecz zwiększania dostępu rodzin do mieszkań dobrej jakości, w tym mieszkań komunalnych, lokali socjalnych oraz mieszkań chronionych, a także prewencji przed utratą mieszkania, eksmisją i bezdomnością.

Cel szczegółowy 3.

Zwiększenie dostępności pomocy i wsparcia dla rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych

- 1) Monitorowanie i diagnoza sytuacji rodzin zagrożonych oraz doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- 2) Praca socjalna z rodzinami, w których wychowują się dzieci oraz z rodzinami biologicznymi dzieci czasowo umieszczonych w pieczy zastępczej.
- 3) Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego, psychologicznego, pedagogicznego i prawnego oraz terapii rodzinnej, dla osób i rodzin doświadczających trudności bądź zagrożonych dysfunkcjami.

- 4) Wsparcie asystenta rodziny dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz kobiet w ciąży i rodzin objętych Programem rządowym „Za życiem”, a także podejmowanie działań prowadzących do odbudowy więzi rodzinnych oraz do powrotu dzieci do rodzin biologicznych.
  - 5) Zapewnienie wsparcia rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w postaci m.in pomocy rodzin wspierających, wolontariuszy, organizacji grup samopomocowych.
  - 6) Podjęcie działań mających na celu tworzenie i rozwój placówek wsparcia dziennego dla rodzin albo innych form zapewniających aktywizację, edukację oraz opiekę dla dzieci.
-

Efektywna realizacja powyższych celów i działań wymaga również stałego wzmocnienia potencjału oraz rozwijania współpracy osób, instytucji oraz organizacji zaangażowanych we wspieranie rodzin zamieszkujących gminę. W związku z tym rekomenduje się, aby podejmować działania służące:

- zapewnieniu specjalistom zajmującym się pracą z rodzinami doświadczającymi trudności superwizji, szkoleń oraz możliwości konsultowania szczególnie trudnych przypadków;
  - podnoszeniu kompetencji i kwalifikacji osób zaangażowanych w realizację Programu poprzez udział w szkoleniach, seminariach, konferencjach itp.
  - rozwijaniu współpracy pomiędzy lokalnymi instytucjami i organizacjami w zakresie m.in. monitorowania środowisk zagrożonych lub dotkniętych dysfunkcjami, wymiany informacji oraz realizacji wspólnych programów i projektów.
-

Wszystkie działania mają charakter ciągły i będą realizowane w całym okresie obowiązywania Programu, tj. w latach 2022-2024.

Oczekiwane rezultaty podjętych działań to:

- 1) Wzmocnienie znaczenia roli i funkcji rodziny w świadomości społecznej.
- 2) Zapewnienie dostępu do usług społecznych dla rodzin, w szczególności doświadczających trudności.
- 3) Poprawa funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- 4) Zapewnienie możliwości wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży.
- 5) Wzrost poczucia bezpieczeństwa w rodzinach oraz stabilności rodzin.
- 6) Zmniejszenie ryzyka umieszczenia dzieci w systemie pieczy zastępczej oraz ułatwienie powrotu dzieci przebywających w pieczy do ich rodzin naturalnych.

5. Monitoring Programu

Monitoring *Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Morąg na lata 2022-2024* będzie służył odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu zostały osiągnięte zakładane rezultaty jego realizacji. Będzie przeprowadzany corocznie przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu na podstawie danych i informacji, zarówno będących w posiadaniu MOPS, jak również pozyskanych od poszczególnych podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu. Powinny to być dane roczne z uwzględnieniem ich dostępności na moment przeprowadzania monitoringu. Weryfikacji będą podlegały poniższe wskaźniki:

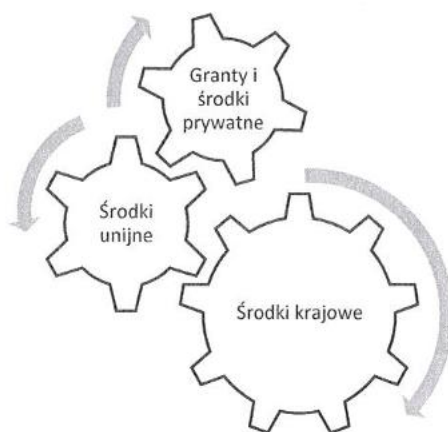
Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość
I.	1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego 2. Liczba osób w rodzinach	
II.	1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa 2. Liczba osób w rodzinach	
III.	1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony wielodzietności 2. Liczba osób w rodzinach	
IV.	1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu przemocy w rodzinie 2. Liczba osób w rodzinach	
V.	1. Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną 2. Liczba osób w rodzinach	
VI.	1. Liczba rodzin niepełnych objętych pomocą społeczną 2. Liczba osób w rodzinach	
VII.	1. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej na koniec roku	
VIII.	1. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny 2. Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	
IX.	1. Liczba rodzin, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego	
X.	1. Liczba utworzonych placówek wsparcia dziennego 2. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego 3. Liczba dzieci uczęszczających do placówek wsparcia dziennego	

Katalog wskaźników ujęty w tabeli obejmuje w dużej mierze wskaźniki przekrojowe, których analiza ma na celu scharakteryzowanie ogólnej sytuacji. Ma on charakter otwarty, co oznacza, że można go uzupełniać o dodatkowe wskaźniki, jeśli zajdzie taka potrzeba. Raport z monitoringu powinien zawierać również opis działań zrealizowanych w ramach Programu.

6. Źródła finansowania Programu

Działania zaplanowane do realizacji w *Gminnym Programie Wspierania Rodziny w Gminie Morąg na lata 2022-2024* będą finansowane z różnych źródeł, w tym ze źródeł krajowych, unijnych, a także grantów i środków prywatnych.

Rysunek 2. Główne źródła finansowania Programu

Głównym źródłem będzie budżet Gminy Morąg. W świetle art. 7 *Ustawy o samorządzie gminnym* do zadań własnych gminy należy bowiem zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty, w tym m.in. w sprawach pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, kultury, polityki prorodzinnej czy bezpieczeństwa obywateli. Zadania te, bezpośrednio lub pośrednio odnoszące się do wsparcia rodzin, wykonywane są przez jednostki organizacyjne i pomocnicze gminy jako ich zadania statutowe.

Środki na realizację zadań Programu będą pochodzić również z budżetu państwa. Część z nich trzeba będzie pozyskać startując w konkursach, ponieważ w tej kategorii mieszczą się programy rządowe oraz programy ministerstw. Są to zarówno konkursy dostępne dla jednostek samorządu terytorialnego, jak i dla organizacji pozarządowych.

Istotne źródło finansowania będą stanowić także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu regionalnym, w tym szczególności w obszarze włączenia społecznego czy edukacji. Uruchomienie pierwszych konkursów może nastąpić prawdopodobnie w 2022 roku, wtedy też będzie znany już ostateczny kształt regionalnego programu operacyjnego.

Ważnym źródłem finansowania będą dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora, w tym programy rządowe i ministerialne oraz programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Uzupełnienie mogą stanowić również środki prywatne pochodzące z fundacji, środki z 1% dla organizacji pożytku publicznego, darowizny, zbiórki publiczne i inne. W zależności od specyfiki danego programu pomocowego bądź funduszu, realizatorami projektu mogą być podmioty ekonomii społecznej. Nieodzowna będzie więc współpraca gminy z lokalnymi partnerami oraz generowanie potencjału w postaci partnerstw międzysektorowych.